

הוראות למבחן

ארגון ומבנה של חיבור עיוני

מבנה - יש להקפיד שיהיו פתיחה, פיתוח הנושא, סיכום וקשרים לוגיים הולמים בתוך/בין הפסקות השונות ובין הפסקאות:

- **פתיחה** - הכניסה לנושא. מציגה את ההקשר הרחב אליו קשור הנושא, הטענה ורעיון הקטע בכלליות. ניתן לפתוח בשאלה המזמינה דיון (לא בשאלה סגורה שניתן לענות עליה ב'כן' או 'לא' בלבד), בפתגם המתייחס לנושא או בציטוט מתאים.
- **גוף החיבור** - בניה נכונה ומנומקת של טענה, תוך שמירה על רעיון מרכזי/ חוט מקשר. יש לדאוג לסדר וקשר לוגי נכון של פסקות החיבור לפי השלד המתאים, עליו הוחלט.
- **קשרים לוגיים** - מילות הקישור שפותחות פסקאות וכמו כן משפטי הקישור שבין הפסקאות מסייעים להבין את המבנה הלוגי של החיבור. דוגמאות:
  - קשר של **הוספה**: יתר על כן, יתירה מזאת, נוסף על כך, זאת ועוד, לא זו בלבד ש,,אלא,
  - קשר של **סיבה ותוצאה**: עקב כך, בשל כך, פועל יוצא מזה (=כתוצאה מכך), כתוצאה מכך.
  - קשר של **ניגוד, עימות, השוואה**: בניגוד לנאמר לעיל, בהשוואה ל, לעומת זאת.
  - קשר של **ויתור**: חרף (למרות) הדבר, עם זאת, יחד עם זאת, אעפ"י כן.
  - קשר של **הבהרה**: דהיינו, הווה אומר, קרי, כלומר.
- **סיכום** – מתמצת הרעיונות והמסקנות בחיבור, אינו מוסיף רעיונות חדשים או מרחיב את הדיון בנושא. תפקידה של פסקת הסיכום לסגור את הנושא ע"י איסוף "קצות החוטים" (הרעיונות, הנימוקים, העמדות הדוגמאות) שפרושים בגוף החיבור.

ארגון

- **חיבור** - מציג הגדרה מדויקת של הסוגיה עליה דנים, הבחנה בין דעה לעובדה, בחינה של סוגיות ממספר נקודות מבט והתמודדות עם עמדות מנוגדות.
- **פסקה** - מביעה טיעון או רעיון בודד במספר שורות, אשר ממשיך את הנושא שהוצג בפסקה הקודמת ומוביל לנושא שיוצג בפסקה הבאה.
  - אין לכלול מספר טיעונים או רעיונות באותה פסקה.
  - המשפט הראשון בפסקה מציג את הרעיון העיקרי, לאחר מכן יש לפתח את הרעיון של משפט הפתיחה, נושא הפסקה. ניתן לעשות זאת ע"י שימוש בדוגמא, הקבלה, הגדרה, השוואה והנגדה, ניתוח סיבתי וכדומה.
  - יש לבנות כל פסקה כחיבור - משפט מפתח של פסקה, גוף פסקה וסיכום.
- **משפט** - יחידת הכתיבה הבסיסית. יכול תמיד מבצע פעולה(נושא) ופעולה (נשוא).
  - יש להימנע ממשפטים ארוכים ומורכבים ולהעדיף ניסוח משפט פשוט מבחינה תחבירית.
  - יש להקפיד שזהות הנושא במשפט תהיה ברורה - לשון פעיל עדיפה מסביל.

כללי א"י ודקדוק

א"י ודקדוק

1. שם עצם - שולחן, תלמיד, אהבה.
2. פועל – נכנס, טיילנו, תלכו.
3. תואר השם – יפה, גבוה, נחמד.
4. תואר הפועל – מהר, היטב.
5. מילות יחס (ניתנות להטיה) – ל, מ, ליד, על, אל.
6. מילות קישור – אך, ו, וגם, למרות.
7. שם המספר – נרחיב מיד.
8. שמות גוף – אני, אתה, את, הוא, היא, אנחנו, אתם, אתן, הם, הן.

סוגי משפטים

- המשפט הפשוט – לרוב מכיל פועל אחד.
- המשפט המחובר – חיבור של שני משפטים פשוטים באמצעות מילת חיבור (מילה שלא ניתן להטות אותה כ למרות, אך...)
- אתמול תקף חיל האוויר הישראלי בסוריה, ולכן לא מומלץ לנסוע בימים אלו לטיול בקרית שמונה.
- המשפט המורכב - משפט פשוט שחלק ממנו הוא משפט בפני עצמו (לרוב נוהה באמצעות המילית שי או אשר)–
- הפרח הכחול נבל.
- הפרח, שנצבע בכחול, נבל.
- משפט הייחוד – בו אנו מוציאים חלק אותו ברצוננו להדגיש אל מחוץ למשפט, ומפרידים אותו במקף.
- ירושלים – הרים סביב לה.
- זאב – אותו ראיתי אתמול בקיבוץ.
- ציון גבוה – זה הדבר אליו אני שואף.

סימני פיסוק

- **נקודה** - מסמנים בסוף משפט.
- **פסיק** – בין פריטי רשימה, פרט לפריט האחרון, אותו יש לכתוב עם ו' החיבור.
  - לדוגמא: ארזתי חולצות, מכנסיים, גרביים וכפפות.
  - תמורה (ביטוי נוסף המתאר את אותו הדבר) מופרדת מגוף המשפט בפסיקים.
  - לדוגמא: שמעון פרס, נשיא המדינה, נפגש אתמול עם רה"מ הדני.
  - הסגר (הבעת דעה) מפרידים מגוף המשפט בפסיקים.
  - לדוגמא: לדעתי, לא ירד מחר גשם.
  - לפני מילות קישור המחברות משפטים.
  - לדוגמא: המשימה נראתה בלתי אפשרית, אך בכל זאת דני נענה לאתגר.
- **סימן שאלה** - בסיום שאלה רטורית
- **קו מפריד(-)** במשפט ייחוד נהוג לסמן קו מפריד בין חלק הייחוד למשפט.
  - לדוגמא: רוני- חולצתה יפה.
- **נקודתיים** – לפני פירוט
  - לפני ציטוט או דיבור ישיר.
  - אחרי המילים: למשל, כגון, לדוגמה, כלומר...
- **מירכאות** – דיבור ישיר או ציטוט.
  - תמורה מזהה (שם) מופרדת מן המשפט במירכאות.
  - לדוגמא: הייתי אתמול בפרמיירה של ההצגה "קיר זכוכית"
- אין להשתמש ב**סימן קריאה**, **ראשי תיבות**, **גרש**, **שלוש נקודות המסמנות המשך או סוגריים**. אם הערה חשובה, יש לכתוב אותה מחוץ לסוגריים, כחלק מהמשפט. אם אינה חשובה, עדיף לא לכתוב אותה כלל.

הטיות גופים

- **מספרים – עבור נקבה** - אחת, שתיים, למניית שמות עצם שמספרם 3 עד 10, משתמשים במספר הסתמי הרגיל עבור הנקבה (ארבע), ובמניית מספר שבין 11 ל-19, נוספת למספר הסיומת עֶשְׂרָה. לדוגמא: ארבע עשרה.
  - **עבור זכר** – אחד, שניים, למניית שמות עצם שמספרם 3 עד 10, מוסיפים את הסיומת ה־ (שלושה), ובמניית מספר שבין 11 ל-19, נוספת למספר הסיומת עֶשְׂרָה. לדוגמא: שלושה עשר.
  - כאשר מונים עצמים ממין נקבה - המספר גם הוא ממין נקבה. כאשר מונים עצמים ממין זכר - המספר הוא ממין זכר. אבל כאשר מונים קבוצה מעורבת - המספר הוא ממין זכר ומומלץ לשנות את סדר העצמים בקבוצה, כך שהעצם הראשון יהיה ממין זכר. לדוגמא: ארבעה תרגילים ושאלות.
- **מילות יחס** - זכר ביחיד בעל סיומת "ו". לדוגמא: בגללו, לידו, נגדו.
  - נקבה ביחיד בעלת הסיומת "ה". לדוגמא: מולה, שלה, באמצעותה.
  - זכר ברבים מקבל סיומת "ם". לדוגמא: בגללם, לידם, שלהם, אותם.
  - נקבה ברבים מקבלת סיומת "ן". לדוגמא: אותן, בזכותן, בתוכן.
  - כאשר מילת היחס קשורה למספר איברים, היא תופיע לפני כל איבר. לדוגמא: התומכים בדעות, ברעיונות ובאמונות.
- הטיות פועל בגוף ראשון עתיד מתחיל ב-א'. לדוגמא: אלמד, אציג, אבחן.

סמיכות

צירוף של שתי מילים סמוכות זו לזו המהוות יחד יחידה לשונית אחת.

- לא יבואו שני סומכים למילה אחת. לדוגמא: תקוות התלמידה ושאיפותיה.
- ה"א הידיעה בסמיכות תבוא לפני המילה השניה. לחץ הדם ולא הלחץ דם.
- יש לפצל סמיכויות המורכבות מ-3 מילים. לדוגמא: לשנות מ"מדיניות הזרמת כספים" ל"מדיניות של הזרמת כספים"

התנייה ושליה

- **התנייה** - המילה "אם" תבוא לפני פועל בעתיד, והמילה "לו" – תבוא לפני פועל בעבר. לדוגמא: אם לסבתא יהיו גלגלים, לו הייתי רוטשילד.
- **שליה** - אחרי "לא" יבוא פועל בעבר או בעתיד, ואילו אחרי "אין" יבוא פועל בהווה. לדוגמא: המדינה אינה מעוניינת, המדינה לא תסכים.

כללים נוספים

- הוספת "כש" לציון מצב או זמן. לדוגמא: כששמעתי לראשונה.
- המילים "פחות / יותר" מופיעות לאחר התואר לו שייכות. לדוגמא: משמעותי יותר, רלוונטי פחות.

רשימה "עשה" עבור חיבור

- שימוש במילים נרדפות ואזכורים במקום חזרה על אותה מילה
- שימוש במשפטים פועליים ולא סבילים
- כתיבה בכתב יד ברור, מסודר עם רווח סביר בין מילים
- שימוש בעושר לשוני ומושגים מהרשימה:
  - הדבר בא לידי ביטוי/ ביטוי לכך נמצא ב
  - ראייה לכך/ לצורך המחשה אדגים את הדבר הבא
  - אני חולק על דעה זו/ שולל דעה זו/ מביע הסתייגות מ
  - אני מסכים/תומך /מצדד/מביע תמיכה
  - סלע מחלוקת
  - יש לבחון את הנושא מהיבטיו השונים/ חשוב לתת את הדעת
  - הפתרון אינו עולה בקנה אחד עם..
  - לעניות דעתי/ אני סבור/ אני גורס/ למיטב ידיעתי
  - מחד גיסא.. ומאידך גיסא

רשימה "אל תעשה" עבור חיבור

- כפילות בהבעת דעה – "לפי דעתי, אני חושב", " לדעתי האישית.."
- שימוש בסלנג
- תיוג אתני וכינויים טעונים –לא לכתוב כושים, הומואים, אתיופים או רוסים אלא לכתוב כהי עור, גאים, יוצאי אתיופיה או יוצאי חבר העמים.
- אין לרשום "קודם כל "ואז "שנית", אלא "ראשית" ואז "שנית"